

Człowiek w „Centrum”, czyli 20 lat Centrum Myśli Jana Pawła II

Kiedy myślę „Centrum”...

Dwadzieścia lat to w życiu instytucji kultury czas wystarczający, by postawić pytanie nie tylko o to, co zostało zrobione, lecz przede wszystkim – po co i dla kogo. Jubileusz traktujemy jako zaproszenie do refleksyjnego spojrzenia wstecz i pójścia dalej – z odwagą mierzenia się z tym, czego jeszcze nie wiemy. To właśnie czerpiemy z Karola Wojtyły – człowieka nieustannie pytającego, niestrudzenie szukającego dialogu, głęboko przekonanego, że świat współczesny zagrożony jest nie nadmiarem pytań, lecz niedoborem odwagi, by je stawiać.

Pytania o sens i potrzeba poznania samego siebie towarzyszą człowiekowi od zawsze. W dużej metropolii, jaką jest Warszawa, przy znamienym dla naszych czasów szybkim tempie życia, nie przestają być aktualne. Bywa, że zyskują status palących pragnień, które domagają się natychmiastowych odpowiedzi. Jednak znacznie częściej są spychane na dalszy plan, zagłuszane przez sprawy pilne, choć znacznie mniejszej wagi. W Centrum Myśli Jana Pawła II od 20 lat zapraszamy poszukujących sensu do zatrzymania się i do wspólnego, wieloaspektowego namysłu nad miejscem człowieka w zmieniającej się rzeczywistości – poprzez kulturę, naukę i edukację. Przed oczami zawsze mamy indywidualnego odbiorcę – widza, uczestnika debaty, czytelnika, stypendystę. Podchodzimy do niego z zaufaniem, przekonani o możliwościach jego intelektu i dobrej woli, świadomi różnych doświadczeń i wrażliwości, ciekawi spotkania, które otwiera i przemienia także nas samych.

Patron, który inspirowuje

„Centrum” według jednej ze słownikowych definicji to „miejsce, w którym coś się koncentruje, skupia”. I rzeczywiście, w DNA naszej instytucji głęboko wpisane jest łączenie, scalanie, tworzenie przestrzeni współpracy środowisk naukowych, artystycznych oraz międzyreligijnych, która przekracza podziały kulturowe i ideologiczne. Bycie „Centrum MYŚLI” zobowiązuje nas do ciągłego inspirowania naszych odbiorców do refleksji i dyskusji, zawsze z odniesieniem do stanu współczesnej nauki, ale także z poszanowaniem różnych punktów widzenia. „Centrum Myśli JANA PAWŁA II” oznacza z kolei, że w naszej pracy inspirowujemy się nauczaniem patrona.

Przy tej okazji warto podkreślić, że instytucja nie nosi imienia Jana Pawła II, lecz czerpie z jego intelektualnego, duchowego i kulturowego dorobku. Dzięki temu, poszukując aktualności w nauczaniu papieża, możemy pozwolić sobie na zdjęcie z jego postaci hagiograficznego filtra. Ten świadomy zabieg przywraca do dyskursu Karola Wojtyłę-Jana Pawła II jako człowieka, który – jak wielu z nas – dąży do poznania samego siebie i skłania do poszukiwań odpowiedzi na wieczne pytania o sens.

W odniesieniu do jego biografii nie unikamy także tematów trudnych czy kontrowersyjnych. Staramy się analizować fakty rzetelnie i bez stronniczości, pozostawiając odbiorcom przestrzeń do wyrobienia własnego zdania.

„I” zamiast „CZY”

Dla filozofii i nauki społecznej Jana Pawła II charakterystyczne jest komplementarne spojrzenie na rzeczywistość. Uniwersalne wartości papież często łączy w uzupełniające się pary, świadomie rezygnując z przeciwstawień. Świetnie wyjaśnia ten mechanizm we wstępie do encykliki „Fides et ratio”, nazywając wiarę i rozum dwoma skrzydłami, „na których duch ludzki unosi się ku kontemplacji prawdy”.

I my również naszego odbiorcy nie stawiamy przed wyborem „ROZUM czy DUCHOWOŚĆ”, lecz dostrzegamy potrzebę przyjrzenia się dwóm aspektom, pokazując w ten sposób dynamikę procesów, w których znajduje się człowiek. Zastąpienie „czy” przez „i” znosi ostre podziały i pozwala zniwelować wszechobecną polaryzację.

Katalog par wartości konstytutywnych dla Centrum Myśli Jana Pawła II: duchowość i rozum, kultura i natura, człowiek i wspólnota, młodość i dojrzałość, słowo i działanie, perspektywa i uważność, poszukiwanie sensu i poczucie sensu, prawda i piękno, wolność i solidarność.

Człowiek w Centrum i człowiek w centrum

Serce naszej instytucji bije w rytm wojtyłowskiego personalizmu. Nie traktujemy go jednak jako akademickiego pojęcia, lecz jako postawę wobec każdego, kto przekracza próg kamienicy przy Foksal 11.

Karol Wojtyła dostrzegał, że u źródeł wielu kryzysów nowoczesności nie leży brak technologii czy organizacji, lecz zredukowana wizja człowieka – sprowadzonego do funkcji, roli lub produktywności. Troska o adekwatną antropologię przenikała całe jego myślenie o świecie.

Z tego dziedzictwa staramy się korzystać nie jak z muzealnego eksponatu, lecz jak z żywego narzędzia rozumienia rzeczywistości. Świat zmienia się szybko, lecz pytania o sens, wolność czy odpowiedzialność pozostają zadziwiająco trwałe. Dlatego nie tworzymy enklawy dla wybranych ani przestrzeni przeznaczonej wyłącznie dla osób myślących podobnie. Chcemy raczej budować miejsce, w którym każdy może zostać wysłuchany jako osoba. W praktyce oznacza to przedkładanie ciekawości poznawczej nad pewność oraz odwagi stawiania pytań nad komfort gotowych odpowiedzi. Aspirujemy do tego, by być miejscem spotkania wokół wspólnych wartości, „ogrodem sztuk”, przestrzenią sprzyjającą refleksji i doświadczeniu kultury.

A ostatecznie to człowiek pozostaje w centrum. Kultura powinna mu służyć – pomagać rozwijać jego osobowe możliwości i rozpościerać skrzydła od najmłodszych lat aż do końca życia.

Naszym odbiorcom zawsze pozostawiamy przestrzeń do wyrażenia własnego zdania. Publiczność zapraszamy także do cyklicznych badań i oceny naszych wydarzeń. Chcemy wsłuchiwać się w jej głos, reagować na potrzeby i wspólnie rozwijać nasze wydarzenia.

Wiele dróg, jedna metoda

Ktoś, kto po raz pierwszy przegląda kalendarz wydarzeń Centrum, może odnieść wrażenie zaskakującej różnorodności – festiwal sztuki współczesnej sąsiaduje z cyklem debat o relacjach międzyludzkich, letnie kino na dziedzińcu z seminarium filozoficznym, a program stypendialny dla młodzieży z serią spotkań z najwybitniejszymi intelektualistami epoki. Ta różnorodność nie jest jednak przypadkowa. Jest konsekwencją przekonania – zakorzenionego w myśli Karola Wojtyły, choć daleko ją przekraczającego – że kultura jest tkanką, bez której ludzkie życie traci wymiar sensu. A ponieważ człowiek, któremu ta kultura ma służyć, jest istotą nieredukowalnie złożoną, instytucja stawiająca go w centrum nie może operować jednym tylko językiem. Stąd wielość naszych dróg.

Festiwal Nowe Epifanie zaprasza artystów i publiczność do osobistego, intymnego kontaktu ze sztuką i pięknem w jego współczesnych aktualizacjach – do tego, co w doświadczeniu estetycznym potrafi poruszyć w nas struny inaczej niedostępne. **Letni Przegląd Filmowy Pod Wspólnym Niebem** wykorzystuje siłę kina jako uniwersalnego medium dialogu z innymi kulturami – takiego, które nie wymaga wspólnego języka ani wspólnej pamięci, by zbudować wzajemną wrażliwość i uważność, negując przy tym uprzedzenia i negatywne stereotypy. Przekraczaniu granic międzykulturowych, ale także odwołaniu do tradycji, sprzyja również działalność **Chóru Centrum Myśli Jana Pawła II**. Zespół powstał spontanicznie w czasie żałoby po śmierci papieża i został włączony w struktury Centrum, gdy instytucja została oficjalnie powołana. Zróżnicowany repertuar Chóru – od muzyki sakralnej i tradycji polskiej po utwory budujące dialog między kulturami i religiami – odzwierciedla misję i wartości Centrum. **Projekt PoKoleździe JP2**, który zainicjowali członkowie chóru w ramach działalności społecznej, rozwija ją, docierając z muzyką do osób samotnych, chorych i wykluczonych, oferując im poczucie wspólnoty i kontakt z pięknem. Cykl debat i warsztatów **Porozmawiajmy o człowieku** otwiera miejsce na kwestie pozornie prywatne – miłość, bliskość, samotność – które w świecie zmieniającym się szybciej niż nasza zdolność adaptacji okazują się pytaniami najbardziej palącymi. **Obserwatorium idei: inspiracje** przenosi zaś do Warszawy ducha seminariów w Castel Gandolfo, gdzie Jan Paweł II gromadził uczonych różnych światopoglądów nie po to, by ich przekonywać, lecz by razem z nimi szukać.

Wielość dróg wymaga wreszcie solidnego zaplecza źródłowego – tę rolę pełni portal **JP2online.pl**: nowoczesna, stale rozbudowywana, starannie opracowywana baza materiałów dotyczących życia i dziedzictwa Karola Wojtyły. Słowa papieża żyją dziś własnym życiem – bywają cytowane wybiórczo, skracane, odczytywane w oderwaniu od kontekstu. Portal jest naszą odpowiedzią na tę sytuację: nie polemiką, lecz zaproszeniem do sięgnięcia po wiarygodne źródła i wyrobienia sobie własnego, opartego na rzetelnej wiedzy osądu. Temu celowi służą również publikacje książkowe, dokumentujące istotne wydarzenia z pontyfikatu Jana Pawła II, jak monografie papieskich pielgrzymek do Polski, oraz kwartalnik tworzony przez nasz zespół: magazyn „**Myśl w Centrum**”, konfrontujący myśli Karola Wojtyły ze współczesnymi problemami człowieka i społeczeństwa.

Każdy z tych projektów mówi innym językiem i działa w innej skali – od intymności warsztatu po wielotygodniowy, interdyscyplinarny festiwal angażujący kilkanaście instytucji w całej Warszawie. Łączy je jednak wspólne przekonanie, że jeśli przyszłość człowieka rzeczywiście zależy od kultury – jak mówił Jan Paweł II – to kultura ta musi być równie bogata i wielowymiarowa jak sam człowiek.

Wspierać młodych – i patrzeć dalej

Misja Centrum jednak nie wyczerpuje się w samych wydarzeniach – domaga się także konkretnej troski o ludzi, którzy współtworzą kulturę: nasz Program Stypendialny Centrum i Stypendia m.st. Warszawy im. Jana Pawła II przez dwadzieścia lat objęły blisko dziesięć tysięcy uczniów i studentów, którzy mimo trudnych okoliczności życiowych wykazują się wybitnymi osiągnięciami. W tym obszarze staramy się tworzyć przestrzeń, w której – zgodnie z intuicją naszego patrona – młody człowiek może rozpoznać własny potencjał nie w izolacji, lecz w relacji z innymi. Stypendyści spotykają się, wspólnie realizują projekty skierowane do mieszkańców miasta, angażują się w wolontariat i uczą się od siebie nawzajem tego, czego nie przewiduje żaden formalny program nauczania. W ten sposób stypendium staje się nie tyle nagrodą za dotychczasowe osiągnięcia, ile zaproszeniem do współtworzenia czegoś, co wyrasta ponad indywidualny sukces – żywej sieci wzajemności, w której różnica środowisk, doświadczeń i biografii nie dzieli, lecz wzbogaca.

20 lat i co dalej?

Nieprzypadkowo inauguracja działalności Centrum odbyła się 1 kwietnia 2006 roku – w przeddzień pierwszej rocznicy śmierci Jana Pawła II. Data ta symbolicznie wpisała w nasze działania pamięć, która nie jest nostalgią, lecz żywym źródłem inspiracji.

Instytucja kultury nie powstaje po to, by jedynie przechowywać przeszłość. Jej zadaniem jest raczej pomagać kolejnym pokoleniom rozpoznawać to, co w ludzkim doświadczeniu naprawdę warto jest ocalenia. Historia pokazuje, że wielkie epoki kultury rodziły się nie tylko z indywidualnego geniuszu, lecz także z instytucji – szkół, bibliotek czy uniwersytetów. To one przekazywały pamięć cywilizacji kolejnym pokoleniom. Współcześnie istniejące Centrum Myśli Jana Pawła II, instytucja kultury m.st.

Warszawy, chce być przestrzenią spotkania różnych perspektyw oraz poszukiwania tego, co spaja niejednorodną wspólnotę miasta.

Także pod względem lokalizacji Centrum mieści się w samym centrum, sercu Warszawy – przy ul. Foksal 11, w zabytkowej kamienicy z przełomu XIX i XX wieku. W jej przestrzeni odbywają się debaty, warsztaty i wydarzenia artystyczne. Wiele z nich przenosi się także na dziedziniec kamienicy lub gości w innych warszawskich instytucjach kultury. Dzięki temu działalność Centrum obecna jest w różnych częściach miasta, a współpraca z partnerami wnosi dodatkową wartość merytoryczną i staje się ważną częścią naszej codziennej praktyki.